

SOSYOLOJİYE GİRİŞ

KISA ÖZET

KOLAYAOĞ

1. Ünite – Toplum, Bilim ve Yöntem

SOSYOLOJİ NEDİR?

Sosyoloji, yaşamın görünüşte bildik olan yanlarının nasıl başka bir gözle görülebileceğini ve yorumlanabileceğini gösterir. **Sosyolojik düşünmenin** bireye sağladığı en önemli fayda, şimdiye kadar düşünmediği farklı bir şekilde düşünmeye başlamasını ve böylece o güne kadar tanıdığını düşündüğü dünyanın şimdi olduğundan daha farklı bir dünya olabileceğini keşfetmesini sağlamasıdır. Sosyolojik düşünmek, hem kendi yaşamımızı ve sorunlarımızı, hem de çevremizdeki insanları daha iyi anlamamızı sağlar. Bütün insanların bizimle aynı engellerle ve hayal kırıklıklarıyla karşılaştıklarını fark edebilir ve diğer insanların tercih ettikleri hayat tarzını seçme ve uygulama haklarına daha çok saygı gösteririz Sosyolojik düşünmek, **sosyolojik imgelemi** kullanmak demektir. C. Wright Mills'in geliştirdiği bir kavram olan **sosyolojik imgelem** (*sosyolojik tahayyül ya da sosyolojik düş gücü olarak da bilinir*), bireysel deneyimleri toplumsal kurumlarla ve toplumların tarihteki yeriyle ilişkilendirmeyi ifade eder. Mills, insanların işleri, aileleri veya komşularıyla ilgili sorunlarını anlayabilmeleri için bu konulardaki daha geniş sosyolojik desenleri tam olarak anlamaları gerektiğini belirtir. Ne bireylerin yaşamları ne de bir toplumun tarihi, her ikisi birden anlaşılmeden anlaşılabilir.

SOSYOLOJİNİN TEMEL KAVRAMLARI

Sosyoloji: Sosyoloji, "insanın toplumsal yaşamının, insan grupları ile toplumlarının bilimsel incelemesi" (Giddens, 2008:38), "modern toplumlarda insan gruplarının ve toplumsal yaşamın sistematik ve planlı olarak çalışılması" (Browne, 1998:1) veya "insan toplumlarının ve toplumu oluşturan gruplardaki insan davranışının bilimsel olarak incelenmesi" (Kornblum ve Smith 2008:4) olarak tanımlanabilir.

Toplum: Sosyolojinin en temel kavramı olan **toplum**, bireylerin toplamı demek değildir. Toplum, belirli bir kültürü ve bir takım toplumsal kurumları paylaşan insanlar arasındaki ilişkilerden meydana gelir. Başka bir deyişle toplumu oluşturan şey bireylerden çok bireylerin arasındaki ilişkiler, paylaştıkları değerler ve davranış kalıplarıdır. Futbol oynamayı bilen 11 kişiyi bir araya getirdiğimizde nasıl bir futbol takımı elde edemezsek, sadece bireylerin bir araya gelmesiyle de toplum oluşmaz. Futbol takımında her oyuncunun bir görevi, rolü vardır. Oyuncular birbirleriyle ilişkilidir, her biri diğer oyuncuların rollerini bilir ve buna göre davranır. Toplumda da insanlar ve gruplar arasında ilişkiler vardır ve toplum insanları etkileyen bu ilişkilerden meydana gelir

Toplum Tipleri: En genel düzeyde toplumlar geleneksel (ya da modernlik öncesi) toplumlar ve modern toplumlar olarak ikiye ayrılır. Modernlik öncesi toplumları da birkaç türe ayırmak mümkündür. **Avcı ve toplayıcı** toplumlar, insanların yaşamlarını bitkileri toplama ve hayvanları avlama yoluyla sürdürdükleri, birkaç düzine gibi nispeten az sayıda insandan oluşan ve eşitsizliğin çok az olduğu toplumlardır. **Tarım toplumları**, toplumsal yaşamın toprağın ekilip biçilmesine bağlı olduğu toplumlardır. **Kırsal toplumlar**, tarımsal üretime ek olarak evcilleştirilmiş hayvan yetiştiriciliğinin önemli bir geçim kaynağı olduğu ve açık eşitsizliklerin bulunduğu toplumlardır. Büyük ölçüde tarıma dayanan ancak ticaretin ve tarım dışı üretimin de yoğun olduğu, krallık ya da imparatorlukla yönetilen, farklı sınıflar arasında önemli eşitsizliklerin bulunduğu toplumlara **sanayileşmemiş uygarlıklar ya da geleneksel devletler** adı verilir. 19. yüzyıl sonrasında bu tip geleneksel toplumlar büyük ölçüde ortadan kalkmış ve farklı bir toplum tipi gelişmiştir. Toplumun endüstri ve teknolojiye dayandığı, nüfusun büyük bölümünün fabrikalar, ofisler ya da dükkânlarda çalıştığı, insanların çoğunlukla endüstriyel üretimin yoğun olduğu kentlerde yaşadıkları, önceki toplum tiplerine göre daha gelişmiş ve yoğun siyasal düzene sahip olan bu toplum tipi **modern toplum** ya da **endüstri toplumu** olarak adlandırılır

SOSYOLOJİYE GİRİŞ

Toplumsal davranış: Toplumsal kurumları ve toplumsal yapıyı meydana getiren toplumsal davranış kavramı da sosyolojinin temel kavramlarından biridir. Her davranış toplumsal davranış değildir, bir davranışın toplumsal davranış olarak kabul edilebilmesi için, diğer insanların geçmişte meydana gelmiş, şu anda meydana gelen ya da gelecekte meydana gelmesi muhtemel davranışlarına yönelik olması gerekir.

Toplumsal Yapı: Toplumda insanların yaşamı tesadüfî bir şekilde sürmez. Etkinliklerimizin büyük kısmı yapılanmıştır, bu etkinlik ve davranışlar, düzenli ve sürekli olarak tekrarlanacak şekilde örgütlenirler (Giddens, 2008:1076). Toplumsal yapılar, toplumsal yaşamı oluşturan ve toplumları birbirinden farklılaştıran ilişkilere sahiptir.

Toplumsal kurum: Toplumsal kurum, toplumsal normlar tarafından sürekli olarak tekrarlanan, onaylanan, sürdürülen, toplumun yerleşik görünümünü yansıtan ve toplumsal olarak örgütlenmiş olan toplumsal davranış kalıplarıdır (Abercrombie vd.2006:200,361; Marshall, 1999:438). Bu kalıplar, bir toplumda önemli kabul edilen amaçlara nasıl ulaşılacağına ilişkin düşüncelerden meydana gelen bir düzeni içerir. Bir başka şekilde tanımlayacak olursak toplumsal kurum, "toplumun yapısı ve temel değerlerinin korunması bakımından zorunlu sayılan, nispeten sürekli kurallar topluluğudur"

Toplumsal olgu: Her toplumda, doğa bilimlerinin incelediği olgulardan farklı niteliklerle kendini gösteren olgular vardır. **Toplumsal gerçeklik** olarak da adlandırılan **toplumsal olgu**, toplum tarafından kolektif biçimde geliştirilen, bireyin dışında ve kaçınılmaz olan ve bireyi sınırlandıran kural ve pratiklerden çıkarılan davranış biçimleridir (Marshall, 1999:540-1,755). Başka bir deyişle toplumsal olgu, bireyin dışında bulunan ve sahip oldukları zorlama gücü sayesinde kendilerini bireye kabul ettiren davranış, düşünme ve hissetme biçimleridir

Toplumsal Grup: Toplumsal gruplar, toplumun yapı taşlarıdır. Grup, birbirlerinin davranışlarını dikkate alarak belirli beklentileri paylaşan ve karşılıklı etkileşim içinde olan insanlar topluluğu olarak tanımlanabilir (Kornblum ve Smith, 2008:75). Bir otobüs durağında birlikte otobüs bekleyen insanlar bir grup değildir çünkü karşılıklı bir etkileşim içinde değildirler. Ancak bu insanlar otobüsün gecikmesi üzerine kendi aralarında taksi tutmaya ve taksinin ücretini bölüşmeye karar verirlerse, bir grup oluşturmuş olurlar.

Benlik: Benlik kendimize, kimliğimize ve niteliklerimize ilişkin algı ve düşüncelerimizin bütünüdür

Statü: Diğer insanların bizim hakkımızdaki düşüncelerini ve bize karşı tutum ve davranışlarını belirleyen şey çoğu zaman bizim içsel özelliklerimizden çok, statümüzdür. Statü, diğer insanların bireylerin toplum içindeki yerine verdikleri addır. Bir bireyin çocuk, erkek, kardeş, bölüm birincisi, doktor gibi çok sayıda statüsü olabilir. İnsanlar hem *edinilmiş (verilmiş) statülere* hem de *kazanılmış statülere* sahiptirler.

Toplumsal Rol: Roller, her bireyi yaşamındaki diğer bireylere bağlayan davranışlara ilişkin toplumsal olarak tanımlanmış beklentilerdir. Başka bir deyişle toplum, her statüdeki insanın belirli bir şekilde davranmasını bekler ve bu davranış **rol** olarak adlandırılır. Roller, toplumdaki statüye uygun hak ve ödevlerden meydana gelir. Bütün insanlar bir takım statülere (anne, öğretmen, sınıf annesi, komşu) sahip olur ve bunların hepsi kendi rolünü içinde taşır.

Değer: Değerler, davranışlarımızı yargılamak ve hayattaki amacımızı seçerken başvurduğumuz; toplumsal olarak paylaşılan, amaçlarımızı ve davranışlarımızı belirlemede bize neyin doğru, neyin yanlış olduğunu söyleyen standartlardır (Coser, 1983:69; Bozkurt, 1999:93). Başka bir deyişle değerler, toplum ya da sosyal bir grup tarafından önemli görülen ideal ve inançlardır

SOSYOLOJİYE GİRİŞ

Norm: Normlar, belirli durumlarda insanların nasıl davranmaları gerektiği konusunda yaptırımı olan beklentilerdir (Bozkurt, 1999:101). Normlar, değerlere dayalı olarak geliştirilen kurallardır. Örneğin toplumun önemli değerlerinden biri dürüstlükse yalan söyleme davranışı, yaptırımı olan kurallarla engellenmeye çalışılır.

Yaptırım, toplumun üyelerinin normlara uymasını sağlamak için kullanılan, kurala aykırı davranılması hâlinde öngörülen sonuçtur. Başka bir deyişle toplumsal olarak onaylanan standartlara uyumu sağlamak için kullanılan araçlardır. Yaptırımlar, beklentilere uyan davranışların ödüllendirilmesi gibi olumlu ya da beklentilere uymayan davranışların cezalandırılması gibi olumsuz olabilir

Toplumsallaşma (Sosyalleşme): Bireylerin üyesi oldukları topluma ait değerleri, tutumları, bilgi ve becerileri, kısacası o toplumun kültürünü öğrendikleri etkileşim süreci toplumsallaşma olarak adlandırılır. Birey, doğumundan itibaren aile, öğretmenler, arkadaşlar, meslektaşlar gibi davranışlarına yön veren diğer insanlarla etkileşime girerek toplumsal rolleri, norm ve değerleri öğrenir. Toplumsallaşmanın iki fonksiyonu vardır, bunlardan biri benliğin gelişmesini sağlamak, ikincisi ise kültürün bir nesilden diğer nesle aktarılmasını sağlamaktır

SOSYOLOJİNİN DOĞUŞU

İnsanlar, binlerce yıldır içinde yaşadıkları grupları ve toplumları gözlemlemiş ve bu konuda çeşitli fikirler ileri sürmüşlerdir. Her ne kadar insan davranışını şekillendiren toplumsal etkenlerin incelenmesi Antik Yunan'a kadar uzansa da bilim olarak sosyoloji yaklaşık 200 yıl önce ortaya çıkmıştır. Batı'da 16. yüzyıldan itibaren dinsel, siyasal, bilimsel ve felsefi düşünceler değişmeye başlamış, Rönesans ve Reform hareketlerini izleyen Aydınlanma Dönemi, Fransız İhtilali'nin ve Endüstri Devriminin gerçekleşmesinde etkili olmuştur. 18. yüzyılın sonlarında yaşanan Fransız Devrimi ile mevcut toplumsal yapı yıkılmış, kaos ve düzensizlik meydana gelmiş, 'bireyler Ortaçağ'ın görece düzenli ve daha huzurlu günlerini arar olmuştur' (Vander Zanden, 1996:9). Bunu izleyen Endüstri Devrimi ise başta ekonomik ve endüstriyel yapı olmak üzere aile, eğitim, tabakalaşma gibi toplumun temel kurumlarını ve yapısal özelliklerini değiştirmiştir. Bu gelişmeler sonucunda Avrupa toplumunda büyük ölçekli değişimler yaşanmış, laikleşme, kentleşme ve endüstrileşme hızlanmış, nüfus artmış, sınıfsal yapı değişmiş, kısacası yeni bir toplum yapısı meydana gelmiştir.

SOSYOLOJİNİN DİĞER SOSYAL BİLİM DİSİPLİNLERİYLE İLİŞKİSİ

Tarih, ekonomi, siyasal bilimler, sosyoloji, hepsi insan eylemlerini ve bu eylemlerin sonuçlarını inceler, yani hepsi insan ürünü olan dünya ile ilgilidirler (Bauman, 2004:11- 12). Başka bir deyişle toplumsal yaşamı, toplumsal davranışı ve toplumsal değişmeyi çalışan tek disiplin sosyoloji değildir; psikoloji, antropoloji, siyaset bilimi, ekonomi gibi diğer disiplinler de toplumsal yaşamla ilgilirlirler. Sosyolojiyle birlikte çeşitli açılardan toplumsal dünyayı konu alan bütün bu disiplinler, **sosyal bilimler** olarak adlandırılırlar. Sosyolojinin belirleyici özelliği, insan eylemlerinin geniş çaplı oluşumların karşılıklı bağımlılık ağı içinde meydana geldiğini kabul etmesidir (Bauman 2004:16). Örneğin **psikoloji**, bireysel davranışı inceler. Sosyoloji de bireysel davranışla ilgilendir; ama sosyologlar için analiz edilecek birim birey değil, toplumdur. Sosyolojik bakış açısından psikolojik açıklamalar yanlış değildir; ancak yetersizdir. Sosyologlar insan davranışlarının sadece bireysel motivasyonlardan ve tutumlardan kaynaklanmadığını, toplum düzeyinde belirli davranış kalıpları olduğunu ve bireysel davranışları bu kalıpların da etkilediğini düşünürler

Tarih ve sosyolojinin konuları da zaman zaman örtüşmektedir. Çoğu kez tarih ve sosyoloji arasındaki temel farkın tarihçilerin bir kereye özgü olmuş olguları betimlemeleri, sosyologların ise genellemelere varmaya çalışmaları olduğu savunulmaktadır. Oysa tarihçiler de genelleme yaparlar ve birçok sosyolojik çalışmada bir kez olmuş olgular ya da olguların anlık durumları incelenir.

Felsefeyle sosyoloji arasında da yakın bir ilişki vardır. Sosyoloji büyük ölçüde felsefi bir tutkunun - insanlığın tarihini anlama kavuşturmak, 19.yy Avrupa'sındaki toplumsal bunalımları açıklamak ve

SOSYOLOJİYE GİRİŞ

sosyal politikaya yol gösterecek bir sosyal doktrin oluşturmak tutkusunun- sonucunda ortaya çıkmıştır. Felsefeyle sosyoloji arasında, en basit şekliyle üç açıdan bir ilişki vardır. İlk olarak, bir bilim olarak sosyoloji de bilim felsefesinden yararlanır. İkincisi, sosyoloji sosyal olguları ele alırken değerlerle de ilgilenmektedir ve değerlerin ahlak felsefesinde ve toplumsal felsefede nasıl tartışıldığını bilmesi gerekir. Son olarak sosyoloji yeni felsefi soruların ortaya çıkmasına katkıda bulunur

BİLİM VE YÖNTEM

Bilimi çeşitli şekillerde tanımlamak mümkündür:

- “Bilim, doğrudan ve sistematik yoldan elde edilen ve empirik kanıtları temel alan bilgidir” (Bozkurt, 1999:65).
- “Bilim, gözlenebilir ve deneysel bir konusu olan ve bu konularda çıkarımlar yapma olanağı sağlayan sistemli bilgiler kümesidir” (Sencer ve Sencer 1978:4).
- “Bilim, sistemli ve organize edilmiş bilgiler bütünü ve teknik yöntemdir” (Kaptan, 1973:5).
- “Bilim, hem bilgiyi üreten sistemin hem de bu sistemin ürettiği bilginin adı, yani hem bilgi üretmenin bir yolu hem de bir toplumsal kurumdur”

Bilimin tanımlarında görüldüğü gibi, bilimin iki temel ögesi **bilgi** ile **yöntem**dir. Yani bilim, hem bilgi hem de bilgi üreten bir yöntemdir. Bilgiyle kastedilen olay ve olgular arasındaki ilişkileri açıklamak için geliştirilen teoriler, yöntemle kastedilen de bilgi edinmek için kullanılan yollardır (Kaptan, 1973:5). Bilim, aynı zamanda bir düşünme yöntemidir. *Bilimsel düşünce* genel olarak amaçlı, yaratıcı, sistemli ve problem çözmeye yönelik düşünce olarak tanımlanır Bilimin amacı;

1. Konusunu oluşturan olguları gözleme dayanarak kavramak, betimlemek, sınıflandırmak,
2. Olgular arasında nedensellik ilişkileri kurmak ve bu ilişkileri gözlem yoluyla sınavıp doğrulayarak açıklamak,
3. Doğruluğu ispatlanmış ilişkileri genellemeler, yasalar ve teoriler hâline getirerek gelecekle ilgili çıkarımlarda ve tahminlerde bulunmaktır

6

BİLİMSEL YÖNTEM VE BİLİMSEL ARAŞTIRMA SÜRECİ

Bilimsel yöntem, bilim insanının bilimin amacına ulaşmak için izlemesi gereken sıralanmış basamaklardan oluşur (Montuschi, 2008:2). *Bilimsel yöntem, bilimsel bilgiye ulaşmak için bilimsel prosedürün ve kuralların uygulanmasıdır.* Bu süreç, bilimsel araştırmaların aşamalarında görülebilir. Bilimin konusunu oluşturan doğal ve toplumsal olaylar örgütlenmiş hâlde değildir. Oysa bilgilerin yararlı olabilmesi için örgütlenmesi gerekir. Bu olguların arasındaki ilişkileri en basit ve anlaşılır şekilde açıklamak üzere örgütlenmiş gözlemler, koşullar, tanımlar, kavramlar, ilkeler, yani bilgiler sistemi **teori (kuram)** olarak adlandırılır.

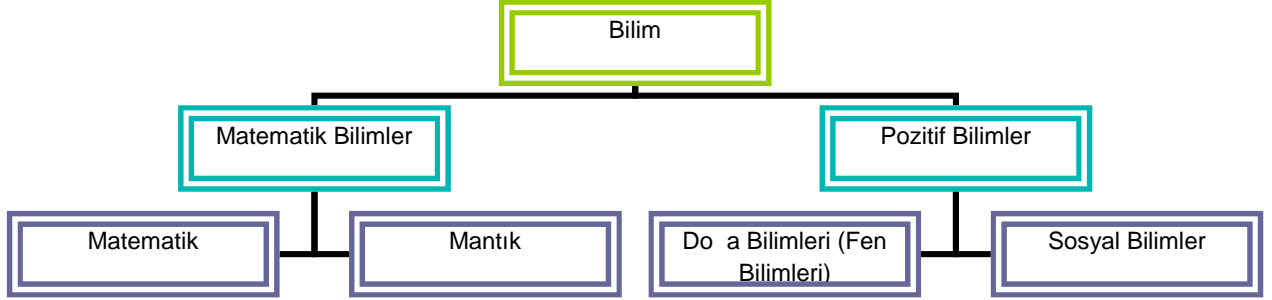
Başka bir deyişle teori, “gözlemlenebilir bir olgunun nedenlerini açıklamaya yönelik birbiriyle ilişkili kavramlar sistemi” (Kornblum ve Smith, 2008:39) ya da “olguları, olay ve ilişkileri açıklamaya, henüz kanıtlarla doğruluğu saptanmamış bilinmeyenleri tahmin etmeye hizmet eden, mevcut bilgilere aykırı düşmeyen ve birbiriyle uyum içindeki kavramlar sistemi” olarak tanımlanabilir Teori, bazıları empirik olarak test edilebilir olan ve birbiriyle ilişkili olan bir dizi önermeden oluşur (Lin, 1973:17). İki ya da daha çok kavram arasındaki ilişki hakkındaki yargıyı ifade eden cümlelere **önerme** adı verilir. Empirik olarak test edilebilir nitelikte olan önermeler, hipotezlerdir. Hipotez, kavramların ölçülebilir **değişkenleri** arasındaki ilişki hakkında doğrulanabilecek ya da yanlışlanabilecek olan bir ifadedir. Değişkenler arasındaki ilişkiler karşılıklı olabileceği gibi, nedensel de olabilir. Nedensel ilişkilerde neden olan değişken **bağımsız değişken**, bağımsız değişkene bağlı olarak değişen (sonuç olan) değişken ise **bağımlı değişken** olarak adlandırılır Empirik olarak sınanmak amacıyla oluşturulmayan ve doğru olduğu kabul edilen yargı ve genellemeler **varsayım** olarak adlandırılır.

SOSYOLOJİYE GİRİŞ

Bilimsel araştırmanın aşamaları şunlardır:

- Araştırma konusunun seçilmesi ve araştırma probleminin belirlenmesi
- Araştırma için uygun araştırma tipi, yöntem ve tekniklerin seçilmesi
- Araştırmanın evreninin belirlenmesi ve örneklem seçimi
- Veri toplama
- Veri analizi
- Bulguların yorumlanması ve rapor yazımı

Bilimlerin Sınıflandırılması

Doğa Bilimleri ve Sosyal Bilimler

Bilim deyince insanların aklına hemen laboratuvarlarda mikroskoplar ya da deney tüpleriyle çalışan beyaz önlüklü bilim insanları gelir. Bunun nedeni bilimin genellikle biyoloji, fizik, kimya gibi doğa bilimlerini çağrıştırmasıdır. Oysa konuları doğa olayları değil, toplumsal olgular olsa da bilimsel araştırmaların ilkelerine ve aşamalarına uygun olan çalışmalar bilimsel nitelik taşırlar.

Bununla birlikte, sosyal bilimlerle doğa bilimleri arasında bazı önemli farklılıklar da mevcuttur:

- Doğa bilimlerinde düşünceleri test etmek ve kanıtlamak için deney yapılabilir ve laboratuvar koşullarında sonucu etkileyecek diğer faktörler kontrol altında tutularak doğrudan bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisine odaklanılabilir
- Doğa bilimlerinde deney yapılabilmesi, gelecekte aynı koşullar söz konusu olduğunda ne olacağına dair kesin tahminlerin yapılabilmesini sağlar. Örneğin deneyle iki farklı kimyasalın belirli bir ısıda patladığını gözlemleyen bilim insanı, aynı koşullar altında bu kimyasalların yine patlamaya yol açacağını tahmin edebilir.
- Doğa bilimlerinde bilim insanı, incelediği nesnelere müdahalede bulunamaz ve onları etkileyemez. Örneğin bir biyologun mikroskopla incelediği organizmayı etkilemesi söz konusu değildir. Buna ek olarak, doğa bilimciler inceledikleri nesnelere araştırmaya katılmaya veya işbirliği yapmaya ikna etmek zorunda değildirler.

SOSYOLOJİK ARAŞTIRMALARDA YÖNTEM VE TEKNİKLER

Sosyal Bilimlerde Temel Yaklaşımlar: Sosyal bilimlerde Pozitivist, Yorumlayıcı ve Eleştirel yaklaşım olmak üzere üç temel yaklaşım vardır. Bu üç yaklaşım dünyaya farklı bakış açıları, yani toplumsal gerçekliğin farklı gözlenme, ölçülme ve anlaşılma biçimlerini yansıtır. **Pozitivist yaklaşım**, bilimin sadece tek bir mantığı olduğunu ve bir entelektüel etkinliğin ancak bu mantığa uyduğu takdirde bilim olarak kabul edilebileceğini ileri sürer. Başka bir deyişle, sadece tek bir bilimsel yöntem vardır, bütün bilimler bu yöntemi kullanır, sadece konuları değişiktir. Pozitivizm, gerçekliğin insanlardan bağımsız olarak var olduğunu savunur. Nasıl yerçekimi yasası insan etkinliğine, davranışına bağlı değilse ve insanlar onu keşfetmeden önce de vardiysa, toplumsal yasalar da insan etkinliğinden bağımsız olarak var olurlar ve keşfedilmeyi beklerler. Bu nedenle Pozitivist yaklaşım, sosyal bilimlerde doğa bilimlerinde uygulanan yöntemin kullanılmasını, doğa bilimlerinde nasıl doğal olgulara ilişkin genel geçer yasalar ortaya konmaya çalışılıyorsa, sosyal bilimlerde de insan etkinliklerini tahmin etmeye yarayacak genel geçer toplumsal yasaların ortaya konmaya çalışılması gerektiğini savunur Pozitivist

yaklaşımına göre sosyal bilimin amacı genel yasaları ortaya koyabilmek için toplumsal olgular arasında insanlardan bağımsız olarak var olan nedensellik ilişkilerini açıklamaktır ve bu amaca ulaşmak için doğa bilimlerindeki deney ve gözlem gibi teknikler kullanılmalıdır **Yorumlayıcı yaklaşım**, doğal gerçekliklerle toplumsal gerçekliklerin aynı yöntemle incelenemeyeceğini savunur, çünkü doğal dünya insan etkileşiminden bağımsız olarak var olduğu hâlde, toplumsal dünya toplumsal ve kültürel ilişkilerle, insanların anlamlı ve amaçlı eylemleri ile kurulmuştur ve kurulmaktadır. Başka bir deyişle toplumsal gerçekler sabit, durağan değildirler, sürekli olarak kurulmaya devam etmektedirler, inşaları sürmektedir **Eleştirel Yaklaşım**, pozitivist yaklaşımın da yorumlayıcı yaklaşımın da bazı özelliklerini taşır. Pozitivizm gibi toplumsal gerçekliğin dışarıda keşfedilmeyi bekleyen bir gerçeklik olduğunu düşünür, ama pozitivizmden farklı olarak toplumsal gerçekliğin sosyal, politik, kültürel ve benzeri faktörler tarafından şekillendirildiğini savunur.

Eleştirel yaklaşıma göre toplumsal gerçeklik zaman içinde değişir, onu sadece yüzeysel görünüşüne bakarak anlamak mümkün değildir. Bu yaklaşım toplumdaki değişim ve çatışma üzerinde, özellikle de toplumsal ilişkilerin örgütlenme tarzındaki çatışmalar ya da çelişkiler üzerinde durur. Sosyal bilimlerdeki üç temel yaklaşıma ek olarak, özellikle 1980'lerden beri yaygınlaşmaya başlayan Feminist ve Postmodern Yaklaşımın da üzerinde durmak gerekir. **Feminist yaklaşım**, feminist teorilere dayanan ve feminist bilince sahip olan araştırmacılar tarafından benimsenen yaklaşımdır. Feminist araştırmaların amacı cinsiyet ve iktidar ilişkilerinin toplumsal yaşamın her alanının içine işlemiş olduğunu göstermek ve ataerkil toplumsal yapı içinde güçsüz olan kadınları güçlendirmektir. Feminizm, Pozitivizmi erkek egemen bakış açısını yansıttığı için eleştirir. Toplumda baskın olan ataerkil kültürel değer ve inançlar ve erkek araştırmacıların çoğunlukta olmasının bir sonucu olarak feminist olmayan araştırmaların çoğunun cinsiyetçi olduğunu, bu araştırmaların erkeklerin deneyimlerini bütün insanlara genellediğini, erkeklerin sorunlarına odaklandığını ve cinsiyete dayalı rolleri kabul ettiğini ileri sürer.

Sosyal Bilimlerde Kullanılan Araştırma Yöntem ve Teknikleri:

Sosyal bilimlerde, pozitivist ve yorumlayıcı yaklaşıma dayanan iki temel araştırma yöntemi vardır.

Nicel Araştırma Yöntem ve Teknikleri: Toplumsal dünyayı incelemek için doğa bilimlerinde kullanılan yöntemlerin kullanılması gerektiğini savunan Pozitivist yaklaşıma dayanan araştırma yöntemi nicel yöntemdir. Nicel yöntemle yürütülen araştırmalar tümdengelim ilkesi doğrultusunda teori ve hipotezlerle başlar, kavramlar kesin olarak ölçülebilir değişkenler hâline getirilir, veri toplama araçları ayrıntılı olarak belirlenir ve veriler kesin ölçümlerle toplanır. Toplanan veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilir ve değişkenler arasındaki ilişkiler ortaya konarak araştırmanın başlangıcında öne sürülmüş olan hipotezler sınanır. Nicel araştırmalarda kullanılan veri toplama teknikleri yapılandırılmış (denetimli) gözlem, anket, yapılandırılmış (denetimli) görüşme, deney, yarı-deney ve surveydir.

- Yapılandırılmış (denetimli) gözlem
- Anket
- Yapılandırılmış görüşme
- Deney
- Yarı-Deney
- Survey

Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri: Toplumsal eylemlerin ancak anlaşılıp yorumlandıktan sonra soyut olarak açıklanabileceğini savunan Yorumlayıcı yaklaşıma dayanan araştırma yöntemi, nitel yöntemdir. Nitel araştırma yönteminin uygulandığı araştırmalarda sosyal olgular içinde buldukları sosyal bağlam içinde değerlendirilir, olgular arasındaki nedensel ilişkileri açıklamak yerine sosyal eylemin arkasındaki nedenleri, sosyal aktörlerin bakış açılarını anlamak ve yorumlamak amaçlanır. Başka bir deyişle *nitel araştırmaların amacı, insanların doğal ortamlarında anlamı ve sosyal gerçekliği*

SOSYOLOJİYE GİRİŞ

nasıl oluşturduklarını anlamak, sosyal olguları derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde betimlemek ve sosyal olgu ve olayları ve aralarındaki karmaşık ilişkiyi kendi bağlamı içinde yorumlamaktır. Nitel araştırmalarda veriler derinlemesine görüşme, odak grup görüşmesi, yapılandırılmamış (denetimsiz) gözlem, yarı-yapılandırılmış gözlem, yaşam öyküsü, sözlü tarih, örnek olay incelemesi, doküman incelemesi gibi yollarla toplanır. Nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları standartlaştırılmamış araçlardır.

- **Derinlemesine görüşme**, örneklemdaki kişilerin araştırma problemiyle ilgili düşünce, görüş ve deneyimleriyle ilgili bilgi toplanmak istendiğinde kullanılan, az sayıda insanla görüşülüp çok ayrıntılı ve derinlemesine bilgi elde edilmeye çalışılan ve standart bir görüşme formunun kullanılmadığı bir veri toplama tekniğidir.

- **Odak grup görüşmesi**, araştırmacı tarafından belirli kriterlere göre seçilerek, önceden belirlenmiş bir konuyu tartışmak üzere bir araya gelmiş olan bir grup insanla yapılan ve standartlaştırılmış veri toplama araçlarının kullanılmadığı görüşmelerdir.

- **Yapılandırılmamış (denetimsiz) gözlem**, gözlem çizelgesi gibi standart bir veri toplama aracının kullanılmadığı gözlemdir. Yapılandırılmamış gözlem, katılımcı ve katılımsız olmak üzere ikiye ayrılır. Araştırmacının çalıştığı konuyla ilgili kültürün içine girip gözlemlendiği grubun bir parçası olmaya çalıştığı gözlem **katılımcı gözlem** olarak, araştırmacının gözlemlendiği grubun bir üyesi hâline gelmediği, araştırmacı kişiliğini koruduğu ve gözlem konusunu dışarıdan gözlemlendiği gözlem tekniği ise **katılımsız gözlem** olarak adlandırılır.

- **Yarı-yapılandırılmış gözlem**, önceki çalışmalarda ortaya çıkan davranışların tekrarlanıp tekrarlanmadığını gözlemeye yönelik olan, genellikle bir gözlem formunun kullanıldığı gözlemdir

- **Yaşam öyküsü**, bir araştırma probleminin taşıyıcısı olan bireylerin bir birim olarak ele alınması ve yaşam süreçlerinin ince ayrıntılarına inilerek ilgilenilen olgu ya da olayın somut bir içerik ve bir örnek olay üzerinde araştırılmasıdır (Sencer ve Sencer, 1978:248).

- **Örnek olay incelemesi (Vaka çalışması)**, sosyal olgu ya da olayın kendi bağlamı içinde, çeşitli veri toplama teknikleriyle bilgi toplanarak empirik ve bütüncül olarak incelenmesidir. Örnek olay çalışmalarında nicel ya da nitel veri toplama teknikleri kullanılabilir, ama derinlemesine inceleme yapmayı içerdiği için genellikle nitel veri toplama tekniklerinden yararlanır (Walliman, 2006:45-46).

- **Doküman incelemesi**, araştırma konusu hakkında bilgi içeren kitaplar, gazete ve dergiler, raporlar, kayıtlar, yazışmalar, yönergeler, tutanaklar, günlükler, hatıratlar, özel mektuplar gibi yazılı materyallerin uygun çözümlene teknikleriyle çözümlenmesidir

Yöntemsel Çoğulculuk: Nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılıp kullanılmayacağına ilişkin iki farklı görüş vardır. Birinci görüşe göre farklı yaklaşımlara dayandıkları ve bu yaklaşımların dayandıkları felsefi varsayımlar farklı olduğu için nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılamaz. İkinci görüş ise nicel ve nitel araştırma yöntemlerini, bilgi toplamanın iki farklı yolu olarak görür ve bütünleştirilebileceklerini savunur. Bu görüşe yöntemsel çoğulculuk adı verilir. Yöntemsel çoğulculuğu benimseyen araştırmacılar öncelikli olarak bu yöntemlerden birini benimseyebilir, bununla birlikte bulgularını desteklemek ya da yorumlarını güçlendirmek için diğer yöntemin veri toplama tekniklerini de kullanabilirler

SOSYOLOJİYE GİRİŞ

Sosyoloji Araştırmalarında Sorulan Soru Türleri

Olgusal Soru	Ne oldu?	1980'lerden beri İngiltere'de okullarda kızlar oğlanlardan daha başarılı eğitimsel sonuçlara ulaşmaktalar.
Karşılaştırma Sorusu	Bu her yerde oldu mu?	Bu küresel bir olgu muydu yoksa sadece İngiltere'de ya da İngiltere'nin belirli bir bölgesinde mi oldu?
Gelişimsel Soru	Bu zaman içinde tekrarlandı mı?	Kızların eğitimsel başarılarının zaman içindeki örüntüleri nelerdir?
Teorik Soru	Bu olgunun altında yatan nedir?	Okullarda kızlar neden daha iyi bir performans gösteriyorlar? Bu değişmeyi açıklamak için hangi etkenlere bakmalıyız?

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/sosyolojiye-giris-sos101u?search=sos101u>